

Nr. 38/2769 din 06 iulie 2022
La nr. 03/5605 din 24 iunie 2022

Ministerului Justiției

În contextul examinării repetate a proiectului de hotărâre privind aprobarea proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie) – nr. unic 205/MJ/2022, Ministerul Afacerilor Interne comunică despre susținerea conceptuală a acestuia și prezintă următoarele comentarii și propuneri.

La art. II, pct. 3 din proiect privind modificarea alin. (1) al art. 109 din Codul penal, în special, instituirea excepției privind împăcarea părților în cazul minorilor, considerăm necesară modificarea subsecventă a prevederilor în vigoare prevăzute la alin.(4) al aceluiași articol, și anume *"Împăcarea nu se aplică în cazul persoanelor care au săvârșit asupra minorilor infracțiuni prevăzute la art. 171-175¹ ... "*

La art. II, pct. 4 din proiect, cuvintele *"comisă fie asupra victimei, fie de către victimă"* din conținutul alin. (1) al art. 132² au un caracter interpretabil și pot fi înțelese atât ca fapte comise de către victimă asupra ei înseși (sub constrângerea făptuitorului), cât și fapte comise de către victimă asupra altei persoane. În acest sens, propunem fie excluderea acestora, fie clarificarea aspectelor menționate.

Cu referire la modificarea art. 174 Cod penal (**art. II, pct. 10 din proiect**), autorul proiectului nu argumentează excluderea alin. 2. Menționăm în acest sens că conform Convenției de la Lanzarote (art. 18, pct. 3) activitățile sexuale consimțite între minori nu se incriminează.

La art. VI privind modificarea art. 12¹ din Legea nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, nu considerăm oportună propunerea înaintată de autor din următoarele considerente:

- ordinul de restricție de urgență reprezintă o măsură de intervenție de urgență prin care sunt aplicate măsuri de protecție menite să asigure înlăturarea imediată a agresorului din locuința familiei supuse violenței și stabilirea unor interdicții prevăzute de lege, în vederea prevenirii repetării/comiterii actelor de violență;

- în perioada de acțiune a ordinului de restricție de urgență (10 zile), victima are dreptul să solicite, în condițiile legii, eliberarea ordonanței de protecție. În acest caz,

acțiunea ordinului de protecție se prelungește de drept și încetează odată cu punerea în aplicare a măsurilor de protecție stabilite de instanța de judecată;

- în nota informativă nu au fost identificate argumente care ar justifica operarea modificării propuse.

Secretar de stat

Daniella MISAIL-NICHITIN

Digitally signed by Misail-Nichitin Daniela
Date: 2022.07.07 09:17:50 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Ex.: DPPCC
Tel.: 022 255 750

MINISTERUL FINANTELOR
AL REPUBLICII MOLDOVA

29.03.2022 nr. 04-06/309

La nr. 18-23-2804 din 17.03.2022

Ministerul Justiției

e-mail: secretariat@justice.gov.md

copie: Cancelaria de Stat

e-mail: cancelaria@gov.md

Ministerul Finanțelor a examinat proiectul de hotărâre privind aprobarea proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie), (număr unic 205/MJ/2022), prezentat spre avizare prin adresa Cancelaria de Stat nr.18-23-2804 din 17 martie 2022, și în limita competențelor sale funcționale comunică următoarele.

Cu referire la modificarea propusă a art.37 alin.(4) din Codul familiei, menționăm că în cazul excluderii textului "confirmate prin probe" instanța de judecată va fi în imposibilitate să elucideze faptul pornirii procesului pe motiv de violență în familie. Astfel, se propune ca textul "confirmate prin probe" să fie substituit cu textul "în baza unei declarații a reclamantului".

Modificarea propusă la art.172 alin.(1) din Codul penal, în ce privește pedeapsa, considerăm că urmează a fi indicată minimul pedepsei admisibile, deoarece se lasă o marjă largă de interpretare și aplicare a pedepsei.

Cu referire la modificarea propusă la art.60 alin.(1²) punctul 3) din Codul de procedură penală privind dreptul părții vătămate de a fi însoțită de o persoană de încredere, alături de avocatul său, la toate cercetările, inclusiv la ședințele de judecată închise, menționăm următoarele. Astfel de ședințe de judecată au caracter secret și participă doar participanții la proces, pentru a preveni divulgarea unor informații care se referă la aspectele intime ale vieții, care lezează onoarea, demnitatea sau reputația profesională ori la alte circumstanțe care ar putea prejudicia interesele participanților la proces, ordinea publică sau moralitatea (art.23 CPP). În situația instituirii unei asemenea prevederi, considerăm că urmează a fi reglementată informarea despre obligația persoanei însoțitoare de a păstra confidențialitatea informațiilor obținute în cadrul examinării procesului.

Se propune revizuirea art.369 alin.(1¹) din Codul de procedură penală, a doua propoziție, pentru a fi expusă clar, întrucât redacția propusă este una generală și va genera diferite interpretări.

Subsecvent, se propune la art.278⁶ alin.(10) din Codul de procedură civilă substituirea cuvântului "petiționarului" cu cuvântul "victimei".

Ministru

Digitally signed by Budianschi Dumitru
Date: 2022.03.30 19:04:33 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Dumitru BUDIANSCHI

Executor: Mariana Dubău
tel.: 022 26-25-40
e-mail: mariana.dubau@mf.gov.md

MINISTERUL MUNCII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE AL REPUBLICII MOLDOVA

MINISTRY OF LABOR AND SOCIAL PROTECTION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA
МИНИСТЕРСТВО ТРУДА И СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ РЕСПУБЛИКИ МОЛDOVA

str. Vasile Alecsandri 2, MD-2009, mun. Chișinău
Tel. +373 22 268 883, +373 22 268 816; e-mail: secretariat@social.gov.md web: <https://social.gov.md>

Nr. 08/1288 din 13.04.2022

La Nr.18-23-2804 din 17.03.2022

Ministerul Justiției
copie: **Cancelaria de Stat**

Ministerul Muncii și Protecției Sociale a analizat proiectul de hotărâre privind aprobarea proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie) (număr unic 205/MJ/2022) și în limita competențelor comunică următoarele:

La Art. I, pct. 2. se propune completarea alin. (1¹) cu următorul text: ", cu consultarea opiniei acestora în conformitate cu vârsta și gradul lor de maturitate."

La Art. II:

- pct. 2 litera b²) și
- pct. 4 art. 104¹ se propune de completat în denumirea articolului și în alin. (1) cu sintagma "și a infracțiunilor privind viața sexuală;"
- pct. 4 art. 104¹, alin. (2) se propune substituirea sintagmei "persoanelor menționate la alin. (1)" cu cuvântul "inculpatului."

În spiritul art. 16 al Convenției de la Istanbul, recomandăm autorului de a lua în considerație și inițierea și sprijinirea programelor care vizează prevenirea agresorilor, în special a **infractorilor sexuali**, de a recidiva. Totodată menționăm că și în Raportul de analiză a compatibilității legislației Republicii Moldova cu prevederile Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (2019¹) experții naționali la fel recomandă includerea alături de infracțiunea de violență în familie și a infracțiunilor privind viața sexuală.

- pct. 8, art. 171, alin. (2), lit. a);
- pct. 9, art. 172, alin. (2), lit. a);
- pct. 15, art. 2011, alin. (2), lit. a1) se propune substituirea cuvântului "minor" cu cuvântul "copil" întrucât conform prevederilor Convenției ONU cu privire la drepturile copilului precum și a cadrului normativ național, în special a Legii nr. 338/1994 privind drepturile copilului o persoană este considerată copil din momentul nașterii până la vârsta de 18 ani.

- pct. 8, art. 171, alin. (3), se propune expunerea lit. b) în următoarea redacție: "săvârșit cu bună-știință de către un copil cu vârsta până la 14 ani;"

- pct. 9, art. 172, alin. (3), se propune expunerea lit. a) în următoarea redacție: "săvârșite cu bună-știință cu un copil cu vârsta până la 14 ani;"

¹ <https://moldova.unwomen.org/ro/biblioteca-digitala/publicatii/2020/08/cdf-raport-compatibilitate>

- pct. 11, art. 174 în varianta propusă de autor exclude categoria copiilor până la vârsta de 14 ani, care consimt la astfel de acțiuni, în acest sens propunem expunerea titlului art. 174 în următoarea redacție: "Articolul 174. Actul sexual cu un copil cu vârsta până la 16 ani", iar alineatul (1) se va expune astfel: "(1) Actul sexual consimțit, săvârșit cu bună-știință cu un copil cu vârsta până la 16 ani, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 7 ani."; Aceeași propunere este valabilă și pentru pct. 12, art. 175.

La Art. III:

- pct. 1, se propune completarea articolului 52, alin. (1) cu pct. 52 cu următorul cuprins: "52) asigură acordarea asistenței integrate copiilor victime/martori ai infracțiunilor;"

- pct. 11 la alin. (3) lit. g) după cuvântul „participa” se propune de inclus următoarele cuvinte: „și a finaliza” respectiv de exclus prepoziția „la”.

- Art. 93 alin. (2) se propune completarea pct. 7 cu sintagma „evaluările psihologice”;

Această propunere reiese din Raportul de analiză a compatibilității legislației Republicii Moldova cu prevederile Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (2019) prin intermediul căruia experții au atras atenția asupra dificultăților în procesul de urmărire penală în stabilirea unor expertize judiciare, în special a expertizei psihologice ce țin de numărul redus al experților psihologi incluși în registrul de stat al experților judiciari vizavi de volumul mare de solicitări de evaluare psihologică a victimelor infracțiunilor. În acest sens o soluție estimată în depășirea acestor dificultăți actuale ar fi recunoașterea calității de probă în procesul penal a actului de evaluare psihologică a persoanei. Astfel pe lângă completarea art. 93, experții propun în secțiunea a 6-a a Codului Penal să se completeze cu un articol nou – articolul 141¹ (a se vedea pag. 145 din Raportul menționat supra).

Completarea cu un nou punct 7¹ cu următorul cuprins: " 7¹) rezultatele testării alcooscopice cu ajutorul aparatului Dräger;"

Această propunere a fost înaintată în cadrul ședinței de lucru cu Tema „Fenomenul violenței raportat la consumul abuziv de alcool și substanțe psihotrope” de către angajații poliției care au motivat deficiențe majore practice în asigurarea stabilirii concentrației de alcool la subiecții violenței în familie conform normelor actuale respectiv propunându-se în acest caz aplicabilitatea normelor cu privire la testarea concentrației de alcool în aerul expirat efectuate cu ajutorul mijloacelor tehnice omologate și verificate metrologic (spre exemplu - aparatul Dräger).

La Art. V:

- La pct. 2, articolul 242 alineatul (2) litera b) după textul „implementează programe psiho-sociale și corecționale,” se completează cu textul „inclusiv programe probaționale în privința condamnaților pentru violență în familie și violență sexuală.”

- Legea națională prevede posibilitatea obligării agresorului de a participa la un program special de tratament sau de consiliere, dacă o asemenea acțiune este determinată de instanța de judecată ca fiind necesară pentru reducerea

violentei sau dispariția ei. Însă cadrul legal nu conține prevederi clare pentru asemenea situații din care ar rezulta care este instituția investită cu atribuții de punere în executare a obligației ce ține de parcurgerea programelor de diminuare a comportamentului agresiv al agresorului familial. În procesul de elaborare a proiectului Ordinului comun cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind mecanismul de cooperare intersectorială în cazurile de violență în familie, actorii implicați: Ministerul Afacerilor Interne/Inspectoratul General de Poliție precum și Inspectoratul Național de Probațiune/Ministerul Justiției au sesizat un vid legislativ cu referire la executarea ordonanței de protecție în cazurile de violență în familie. Codul de executare al Republicii Moldova nu conține reglementări în această privință, constatându-se și deficiențe de corelare cu prevederile relevante ale Legii nr. 45. Aceste omisiuni de ordin legislativ, procedura de punere în executare a ordonanței de protecție fiind reglementată în prezent doar de un act departamental, pune în dificultate procesul de investigare a cauzelor pornite pentru neexecutarea măsurilor din ordonanța de protecție, fapt confirmat în repetate rânduri de organul Poliției. Pentru îmbunătățirea mecanismului de punere în executare a măsurilor de protecție, considerăm necesară operarea unor modificări și completări a cadrului normativ relevant (pag. 180 din Raportul de analiză a compatibilității legislației Republicii Moldova cu prevederile Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (2019)). Totodată anexăm și pozițiile autorităților respective pentru o analiză mai profundă asupra vidului legislativ constatat.

La Art. VI:

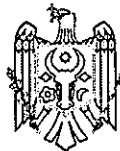
- La pct. 1, articolul 89 alineatul (1) propunem autorului să revizuiască prin prisma observațiilor finale CEDAW din Observațiile finale cu privire la cel de-al șaselea raport periodic al Republicii Moldova oferite de către Comitetul ONU pentru Eliminarea Discriminării împotriva Femeilor .

Totodată atenționăm autorul proiectului de lege despre necesitatea luării în considerație și a recentei recomandări generale nr. 1 al GREVIO privind dimensiunea digitală a violenței împotriva femeilor adoptată la 20 octombrie 2021, elaborată în spiritul unei aplicabilități mai eficiente ai Convenției de la Istanbul pentru statele membre².

Anexe: (4 file);

Secretar General

Digitally signed by Mancaș Tudor
Date: 2022.04.14 08:13:35 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Tudor MANCAȘ

Ex: Petru Lupu
tel: 022 820 167,petru.lupu@social.gov.md

² <https://rm.coe.int/0900001680a49147>

Ministerul Educației și Cercetării
al Republicii Moldova

MD-2033, mun. Chișinău, Piața Marii Adunări Naționale 1
+373 (0) 22 25 01 34 +373 (0) 22 23 35 60

Ministry of Education and Research of
the Republic of Moldova

MD-2033, Chișinău 1, Piața Marii Adunări Naționale
+373 (0) 22 25 01 34 +373 (0) 22 23 35 60

Nr. 07-09/14-19 din 21.03.2022
La nr. 18 - 23 - 2804 din 17.03.2022

Ministerul Justiției
Copie: Cancelaria de Stat

Ministerul Educației și Cercetării a examinat și susține, fără obiecții și propuneri, proiectul de hotărâre *privind aprobarea proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie) (număr unic 205/MJ/2022)*.

Ministru

Anatolie TOPALĂ

MINISTERUL SĂNĂTĂȚII AL REPUBLICII MOLDOVA

Nr. 18/2345 din 10.06.2022
la nr. 03/5605 din 24.06.2022

Ministerul Justiției
secretariat@justice.gov.md
adriana.dodon@justice.gov.md

Prin prezenta, Ministerul Sănătății comunică că a examinat proiectul de hotărâre privind aprobarea proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie) număr unic 205/MJ/2022 și exprimă avizul pozitiv.

Ministru

Ala NEMERENCO

Ex: Victoria Melnic
tel: 022268827

str. Vasile Alecsandri 2, MD-2009, mun. Chișinău
Tel. +373 22 268 885, +373 22 268 818; Fax. +373 22 738 781; e-mail: office@ms.gov.md

MINISTERUL JUSTIȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA
Administrația Națională a Penitenciarelor

МИНИСТЕРСТВО ЮСТИЦИИ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА
Национальная Пенитенциарная Администрация

MD-2032, mun. Chișinău, str. N. Titulescu, 35
Tel: (022) 409 -717, Tel-fax: (022) 409 -788
e-mail: anp@anp.gov.md

MD-2032, мун. Кишинэу, ул. Н.Титулеску, 35
Тел: (022) 409 -717; Тел-факс: (022) 409 -788
эл.адрес: anp@anp.gov.md

Nr. 4/3-2158 din 01.07.2022
La nr. 03/5606 din 24.06.2022
Număr unic 205/MJ/2022

Ministerului Justiției
/Direcția avizare acte normative/

AVIZ
la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative
(asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor
privind viața sexuală și violența în familie)
(număr unic 205/MJ/2022)

Administrația Națională a Penitenciarelor a examinat proiectul expediat repetat pentru consultare și comunică despre lipsa observațiilor și a propunerilor de îmbunătățire.

Cu respect,

Director,
comisar-șef de justiție

Digitally signed by Falca Anatolie
Date: 2022.07.01 13:19:21 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Anatolie FALCA

Ex. Ecaterina Buhnă
Tel: (022) 409-740

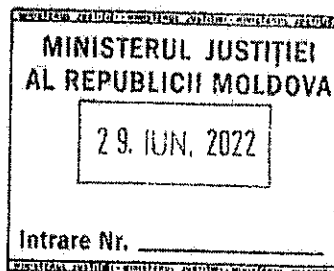
Ministerul Justiției al Republicii Moldova
Ministry of Justice of Republic of Moldova

INSPECTORATUL NAȚIONAL DE PROBAȚIUNE
NATIONAL PROBATION INSPECTORATE

MD-2009, mun. Chișinău, str. Vasile Alecsandri, nr. 1, tel/fax: 022-28-09-78, e-mail: probatiune@probatiune.gov.md
pagina-web: http://www.probatiune.gov.md, IDNO: 1010601000287

29.05.2022 nr. 01/ 788
La numărul unic: 205/MJ/2022

Dlui Sergiu LITVINENCO
Ministru al Justiției

Stimate domnule Ministru,

Inspectoratul Național de Probațiune a primit spre avizare repetată *proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violență în familie)*, și în scopul executării art. 5 lit. q), art. 6 lit. d) din Decizia Comisiei drepturile omului și relații interetnice CDO-06 nr. 265 din 08.06.2022 „Privind controlul parlamentar asupra executării Legii nr. 8/2008 cu privire la probațiune, determinarea eficienței, îndeplinirea scopului și a obiectivelor actului legislativ, precum și determinarea necesității de a îmbunătăți implementarea acesteia”. Vă informează despre următoarele propuneri:

modificarea articolului 90 alin. (6) din Codul penal, prin introducerea unor obligații noi, după cum urmează:

articolului 90 alineatul (6) se completează cu literele j) și i) cu următorul conținut:

j) să se angajeze în câmpul muncii conform propunerii consilierului de probațiune și Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă;

i) să nu consume alcool, droguri și/sau alte substanțe cu efecte similare, pe un termen de la 3 la 6 luni”.

De asemenea, propunem excluderea cuvintelor „sau consiliere” de la art. 90 alin. (6) lit. c¹), din considerentul că programele probaționale prevăzute la art. 90 alin. (6) lit. f), includ activități de asistență și consiliere, respectiv se dublează cu lit. c¹).

Argumentare:

Unul din factorii care influențează comiterea infracțiunilor în Republica Moldova este și lipsa activităților social-utile zilnice a persoanelor. De asemenea, subiecții probațiunii și persoanele eliberate din locurile de detenție se confruntă foarte frecvent cu bariere în procesul de angajare în câmpul muncii, iar prin oferirea posibilității organelor de probațiune și Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă de a contracta prestatorii de servicii sociale din domeniul public și privat, care pot oferi servicii calitative de angajare și suport a persoanelor eliberate din locurile de detenție și altor subiecți ai probațiunii, va fi sporită reintegrarea în societate a făptuitorilor și diminuarea săvârșirii altor infracțiuni.

Cât privește propunerea de a nu consuma alcool, droguri și/sau alte substanțe cu efecte similare, pe un termen de la 6 la 12 luni, este de menționat faptul că conform datelor statistice pe anul 2019, au fost comise 3585 infracțiuni de persoanele aflate în stare de ebrietate soldate cu 11 decese.

Acțiunile violente ale persoanelor aflate în stare de ebrietate au dus la comiterea infracțiunilor de vătămare intenționată gravă a sănătății (35), violența în familie (78), huliganism (56) și de furt (81). Gravitatea faptelor sporește când agresorii sunt posesori de arme, fiind înregistrate 250 incidente cu aplicarea armei de foc.

Deseori membrii familiei, copii, vecini sau cunoscuți aflați în vizită la domiciliul potențialului agresor sunt victime ale acțiunilor violente din cauza abuzului de alcool, care se aleg cu traume fizice.

Cetățenii, însă pot evita să devină victime a astfel de infracțiuni, dacă manifestă prudență față de siguranța personală și aplanează conflictele cu tact și fără violență.

Pe parcursul a 12 luni a anului 2020, au fost documentate 8865 încălcări conform prevederilor Codului contravențional privind consumul abuziv de alcool în locuri interzise.

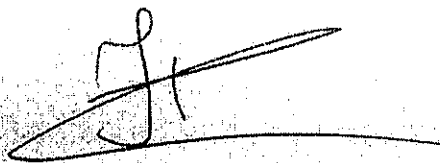
Astfel, în scopul diminuării infracțiunilor privind viața sexuală și violență în familie comise în stare de ebrietate, Inspectoratul Național de Probatiune propune modificarea Codului penal, prin oferirea posibilității instanțelor de judecată de a obliga după caz, persoanele condamnate cu suspendarea condiționată a executării pedepsei, cu suspendarea parțială a executării pedepsei cu închisoare, liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen, înlocuirii părții neexecutate din pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă, precum și în cazul amânării executării pedepsei pentru persoanele care au copii în vârstă de pînă la 8 ani, să nu consume alcool, droguri și/sau alte substanțe cu efecte similare, pe un termen de la 3 la 6 luni, cu posibilitatea prelungirii termenului în caz de încălcare a obligației or, obligația stabilită de a nu consuma alcool, droguri și/sau alte substanțe cu efecte similare, va asigura și responsabiliza continuu și de lungă durată autorii infracțiunii.

Este de menționat și faptul că această practică este implementată cu succes în țările cu cultură de consum de alcool, spre exemplu: Marea Britanie, Germania, Norvegia, Suedia, Italia și Letonia.

Respectiv, proiectul urmărește scopul corectării și resocializării mai eficiente a condamnaților care nu sunt încadrați în câmpul muncii și cei care consumă alcool, droguri și/sau alte substanțe cu efecte similare, precum și prevenirea săvîrșirii de noi infracțiuni atât din partea condamnaților, cât și a altor persoane.

Cu respect,

Director

Andrei IAVORSCHI

MINISTERUL EDUCAȚIEI,
CULTURII ȘI CERCETĂRII AL
REPUBLICII MOLDOVA
UNIVERSITATEA DE STAT
DIN MOLDOVA

MINISTRY OF EDUCATION,
CULTURE AND RESEARCH OF
THE REPUBLIC OF MOLDOVA
MOLDOVA STATE
UNIVERSITY

MD-2009, Chișinău
str. A. Mateevici, 60
tel: (+373-22) 24-48-21, fax: 24-42-48
www.usm.md, email: rector@usm.md

MD-2009, Chisinau
A. Mateevici str. 60
tel: (+373-22) 24-48-21, fax: 24-42-48
www.usm.md, email: rector@usm.md

01/8/22
11.04.2022

Ministerul Justiției al Republicii Moldova,
Doamnei Veronica Mihailov-Moraru, Secretar de stat

AVIZUL

**Departamentului Drept penal al Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova cu
privire la proiectul de Lege pentru modificarea unor acte normative (asigurarea
drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie)**

Ministerul Justiției a înregistrat la Cancelaria de Stat proiectul de Lege pentru modificarea unor acte normative cu numărul unic 205/MJ/2022¹ (în continuare – Proiectul). În cele ce urmează, la solicitarea Ministerului Justiției, nr.03/2566 din 21 martie 2022 (recepționată de către Departamentul Drept penal la data 31 martie 2022 (nr.inregistrare 405/22)) vom supune examinării inițiativele de amendare a Codului penal, propuse de autorii acestui proiect în Articolul II:

1. La articolul 11 alineatul (3), după cuvintele „cetățeanului Republicii Moldova” se completează cu cuvintele „ori apatridului cu domiciliu permanent pe teritoriul Republicii Moldova sau altei persoane cu drept de ședere pe teritoriul Republicii Moldova”.

Autorii proiectului în Nota informativă la Proiect nu au inclus explicații referitor la această propunere, din aceste considerente nu este clară intenția acestora de a extinde protecția apatrizilor cu domiciliu permanent pe teritoriul Republicii Moldova sau altor persoane cu drept de ședere pe

¹ Proiectul de Lege pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie). Disponibil:
<https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/205.pdf>

teritoriul Republicii Moldova în sensul principiului realității.

Nu putem fi de acord cu o asemenea modificare a alin.(3) art.11 Cod penal.

Raționamentul acestei opinii se axează pe prevederile art.18 și 19 din Constituția Republicii Moldova. Astfel, în conformitate cu prevederile constituționale de la alineatul (1) articolul 18 *exclusiv cetățenii Republicii Moldova beneficiază de protecția statului atât în țară, cât și în străinătate*. Prin urmare, interesul legiuitorului este de a extinde sfera de protecție a propriilor cetățeni și în afara teritoriului statului nostru, totodată, în mod implicit, lărgeste și sfera destinatarii legii penale moldave, „inclusiv asupra unor persoane care, în principiu, nu au obligația supunerii față de prescripțiile normative ale acesteia, rezidă în necesitatea protejării propriilor interese și a propriilor cetățeni față de activitățile infracționale provenite din partea unor străini care acționează în străinătate”².

În același timp, statutul apatridului, indiferent de existența sau absența unui domiciliu permanent pe teritoriul Republicii Moldova, este identic cu cel al cetățenilor străini; or, alin.(1) art.19 din Constituție stipulează că, *cetățenii străini și apatrizii au aceleași drepturi și îndatoriri ca și cetățenii Republicii Moldova, cu excepțiile stabilite de lege*. De altfel, și Legea privind regimul străinilor în Republica Moldova, nr.200 din 16.07.2010³ la articolul 3 definește *străinul ca persoană care nu deține cetățenia Republicii Moldova sau care este apatrid*. Astfel, cum menționează și doctrina, „legătura dintre stat și individ, creată de domiciliu, nu se poate compara cu aceea decurgând din raportul de cetățenie”⁴.

Analiza de drept penal comparat arată că conform principiului realității statele protejează doar cetăținii săi (alin.(1) art.10 Cod penal român⁵, pct.1) alin.(1) §7 Cod penal estonian⁶, art.5 Cod penal bulgar⁷, alin.(2) art.113-7 din Codul penal francez⁸, alin.(1) §7 Cod penal german⁹). În același aspect, este de menționat că în legislațiile unor state este inclusă cerința dublei incriminări (alin.(1) §7 din Codul penal german, pct.1) alin.(2) §7 Cod penal estonian, alin.(2) art.113-7 din Codul penal francez). Astfel, lipsa dublei incriminări în conținutul normei de la alin.(3) art.11 CP

² TOADER, T., MICHINICI, M.-I., CRIȘU-CIOCÎNTĂ, A. ș.a. Noul Cod penal: comentarii pe articole. București: Hamangiu, 2014, p.36

³ Legea privind regimul străinilor în Republica Moldova, nr.200 din 16.07.2010. În Monitorul Oficial din 24-09-2010, Nr. 179-181 art. 610

⁴ TOADER, T., MICHINICI, M.-I., CRIȘU-CIOCÎNTĂ, A. ș.a. Noul Cod penal: comentarii pe articole. București: Hamangiu, 2014, p.34

⁵ Codul penal al României, adoptat la 24.07.2009 în vigoare din 1.02.2014. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/109855>

⁶ Estonian Penal Code. Passed 06.06.2001. Disponibil: https://www.legislationline.org/download/id/9098/file/EST_CC_as%20of%20May%202021.pdf

⁷ Criminal Code of Republic of Bulgaria Promulgated, State Gazette No. 26/2.04.1968, effective 1.05.1968. Disponibil:

https://www.legislationline.org/download/id/8395/file/Bulgaria_Criminal_Code_1968_am2017_ENG.pdp

⁸ Code pénal - Dernière modification le 01 janvier 2020 - Document généré le 04 février 2020 Copyright (C) 2007-2020 Legifrance. Disponibil: https://www.legislationline.org/download/id/8546/file/France_CC_am012020_fr.pdf

⁹ German Criminal Code. Version published on 13 November 1998 (Federal Law Gazette I, p. 3322), as last amended by Article 2 of the Act of 19 June 2019 (Federal Law Gazette I, p. 844). Disponibil: https://www.legislationline.org/download/id/10003/file/GERM_CC_en.pdf

RM ar putea avea repercusiuni negative asupra investigării faptelor pretinse a fi infracționale. Cu alte cuvinte, va exista posibilitatea tragerii de mai multe ori la răspundere penală a unei singure persoane, în considerarea aceleiași infracțiuni, de către autorități judiciare aparținând unor state diferite. În asemenea circumstanțe, venim cu propunerea *de lege ferenda* de a modifica alin.(3) art.11 CP RM astfel încât să prevadă expres dubla incriminare drept condiție pentru aplicarea principiului realității.

Totodată, cercetarea legislației altor state a permis identificare în conținutul principiului realității și a prevederilor ce se referă la pasibilitatea răspunderii penal naționale a cetățenii străini ce comit infracțiuni pe teritoriul altor state, dacă extrădarea acestora nu este posibilă (pct.2) alin.(2) §7 din Codul penal german, pct.2) alin.(1) §7 Cod penal estonian, alin.(2) art.113-8-1 din Codul penal francez). În acest sens apare întrebarea, care va fi soluția, conform legislației moldave, în cazul în care extrădarea cetățianului străin, care a comis infracțiuni, altele decât cele prevăzute la alin.(3) art.11 Cod penal, pe teritoriul unui alt stat, iar extrădarea acestuia nu este posibilă? Or, conform reglementărilor internaționale și cele naționale, nimeni nu poate fi extrădat către un stat unde există un risc serios de a fi supus pedepsei cu moartea, torturii, sau altor pedepse inumane sau degradante, sau pentru infracțiuni militare, politice și fiscale, persoanele cărora li s-a acordat drept de azil, persoanele cărora li s-a acordat statutul de refugiat politic etc. (*a se vedea*: art.3, 4, 5 din Convenția europeană de extrădare, adoptată la Paris la 13 decembrie 1957¹⁰, art.19 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (2012/C 326/02)¹¹, art.42, 43 din Legea cu privire la asistența juridică internațională în materie penală, nr.371 din 01.12.2006). În atare circumstanțe nici expulzarea cetățenilor străini nu este posibilă deoarece în conformitate cu alin.(1) art.105 Cod penal, cetățenii străini și apatrizii care au fost condamnați pentru săvârșirea unor infracțiuni li se poate interzice rămânerea pe teritoriul țării.

Astfel, deoarece Codul penal este unica lege penală care stabilește principiile aplicării legii penale în spațiu, apare oportun completarea alin.(3) art.11 Cod penal cu prevederi care ar stipula *pasibilitatea de răspundere penală în conformitate cu Codul penal a Republicii Moldova a cetățenilor străini care au comis infracțiuni pe teritoriul unui alt stat, însă extrădarea acestora nu este posibilă.*

Derogând de la principiul realității, menționăm că într-un alt studiu¹² s-a analizat conținutul

¹⁰ Convenția europeană de extrădare, adoptată la Paris la 13 decembrie 1957. A intrat în vigoare la 28 aprilie 1960. În vigoare pentru Republica Moldova din 31 decembrie 1997. Disponibilă: http://irp.md/uploads/files/2014-04/1396951691_cartea_juridica_c_2.pdf

¹¹ Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (2012/C 326/02), proclamată de către Comisia Europeană, Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene la data de 7 decembrie 2000, în cadrul Consiliului European de la Nisa. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=DE>

¹² Gurev D., Popescu D., Reniță Gh. Principiul personalității legii penale (cetățeniei active): probleme și soluții. În: Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale), nr.11, 2021, p. 20-28 Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/150782

principiului personalității (cercetare axată pe studierea prevederilor constituționale, reglementărilor internaționale și naționale, legislația penală a altor state, precum și pe literatura de specialitate) care a generat unele propuneri de modificare a alin.(2) art.11 Cod penal, una dintre care este *excluderea de la alin.(2) art.11 din Codul penal a sintagmei „și apatrizii cu domiciliu permanent pe teritoriul Republicii Moldova” și totodată, excluderea de la alin.(3) art.11 din Codul penal a sintagmei „care nu domiciliază permanent pe teritoriul Republicii Moldova”*¹³.

Din raționamentele expuse *supra*, sugerăm modificarea alin.(3) art. 11 Cod penal, astfel încât această să capete următorul conținut:

Cetățenii străini și apatrizii care au săvârșit infracțiuni în afara teritoriului țării poartă răspundere penală în conformitate cu prezentul cod și sunt trași la răspundere penală pe teritoriul Republicii Moldova dacă infracțiunile săvârșite sunt îndreptate împotriva intereselor Republicii Moldova, împotriva drepturilor și libertăților cetățeanului Republicii Moldova, împotriva păcii și securității omenirii sau constituie infracțiuni de război, precum și pentru infracțiunile prevăzute de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, dacă fapta este prevăzută ca infracțiune și de legea penală a țării unde a fost săvârșită și dacă în statul străin, în privința lor, nu a fost pronunțată o hotărâre judecătorească definitivă de condamnare, de achitare sau încetare a procesului penal.

Sunt pasibili de răspundere penală în conformitate cu Codul penal a Republicii Moldova cetățenii străini și apatrizii care au comis infracțiuni pe teritoriul unui alt stat, însă extrădarea acestora nu este posibilă.

2. Articolul 98 alineatul (2) se completează, cu litera b²) cu următorul cuprins:

„b²) măsurile de probațiune în cazul violenței în familie;”.

Norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie pentru a corespunde criteriilor de calitate – accesibilitate, previzibilitate, claritate, pentru a permite persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite (HCC 26/2010, § 10).¹⁴ Cu privire la calitatea legii penale, incriminarea faptelor în legile penale, stabilirea pedepsei pentru ele, precum și alte reglementări, se întemeiază pe rațiuni de politică penală. Astfel, legea penală constituie un ansamblu de reguli juridice, formulate într-o manieră clară, concisă și precisă.¹⁵

În acest sens, evidențiem că propunerea includerii la art. 98 Cod penal a măsurilor de probațiune implică o incertitudine în lipsa unui concept și a categoriilor acestora.

La moment, Legea cu privire la probațiune nr. 8 din 14.02.2008 nu definește măsurile de

¹³ Ibidem, p.26-27

¹⁴ Compendiu al jurisprudenței Curții Constituționale a Republicii Moldova (1995-2017), pag.94

¹⁵ HCC 6/2015 (confiscarea extinsă și îmbogățirea ilicită), § 91

probațiune și nu oferă claritate în privința tipurilor acestor măsuri ce pot fi aplicate subiecților probațiunii. Totuși lit. f) art. 13 din Legea nr. 8 din 14.02.2008 face referire la măsurile de probațiune în contextul justiției juvenile fără a specifica rolul și gama măsurilor care ar putea fi aplicate față de minor, și anume: „Acțiunile de probațiune juvenilă se axează pe... relațiile cu mass-media în aplicarea măsurilor de probațiune față de minor, în scopul abordării tuturor problemelor doar prin prisma respectării interesului superior al copilului.”

Analizând sistemic reglementările, deducem că aceste măsuri contribuie la realizarea procesului de resocializare, definit în art. 2² din Legea nr. 8 din 14.02.2008.

Articolul 98 Cod penal prevede scopul și tipurile măsurilor de siguranță. Prin urmare, includerea măsurilor de probațiune la litera b²) a articolului evidențiat reprezintă definirea naturii juridice a acestora, fiind una dintre categoriile măsurilor de siguranță.

Invocând criteriile de calitate a legii penale, este necesară o reglementare clară prin specificarea esenței juridice și a categoriilor măsurilor de probațiune în maniera existentă la capitolul X Cod penal (măsuri de constrângere cu caracter medical, măsuri de constrângere cu caracter educativ, etc.).

Totodată, propunerea vizează includerea măsurilor de probațiune doar în contextul violenței în familie, „măsurile de probațiune în cazul violenței în familie”, ceea ce demonstrează că aceste măsuri trebuie să aibă un rol determinat, fiind specifice și necesare subiectului infracțiunii.

În concluzie, menționăm că această propunere poate fi agreată doar ca urmare a ajustării formulării în scopul corespunderii principiilor dreptului penal.

3. Articolul 103:

titlul articolului va avea următorul cuprins:

„Articolul 103. Aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical alcoolicii și narcomanilor și instituirea unei măsuri de ocrotire judiciară”.

la alineatul (1) cuvintele „colectivului de muncă sau a organului de ocrotire a sănătății” se substituie cu cuvântul „procurorul”;

la alineatul (5) cuvintele „să o pună sub curatelă” se substituie cu cuvintele „să instituie o măsură de ocrotire judiciară”; cuvintele „colectivului de muncă” se substituie cu cuvântul „procurorul”.

În privința modificării titlului art.103 Cod penal, specificăm că măsurile de ocrotire judiciară reglementate de legislația națională implică mai multe categorii: *ocrotirea provizorie, curatela și tutela.*

Astfel, Codul civil, republicat în Monitorul Oficial al R.Moldova nr.66-75 art.132 din 01.03.2019, prevede la alin. (1) art. 32 că: „În privința persoanei fizice care, în urma unei boli mintale ori a unei deficiențe fizice, mintale sau psihologice, nu poate, în mod deplin, conștientiza

acțiunile sale ori exprima voința poate fi instituită, prin hotărâre judecătorească, măsura de ocrotire judiciară sub forma curatelei, a ocrotirii provizorii sau a tutelei.” Potrivit punctului 1), alin. (2) art. 75 Cod de procedură penală al RM, „incapabile în procesul penal sunt considerate persoanele recunoscute astfel potrivit procedurii penale sau în privința cărora a fost instituită o măsură de ocrotire judiciară;”.

În scopul racordării reglementărilor penale la modificările sistemice, agreăm completarea denumirii art. 103 Cod penal cu cea propusă „Aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical alcoolicii și narcomanilor și instituirea unei măsuri de ocrotire judiciară”.

Cu referire la modificarea propusă la alin. (1) art. 103 Cod penal – substituirea cuvintelor „colectivului de muncă sau a organului de ocrotire a sănătății” cu cuvântul „procurorului” –, menționăm că în conformitate cu art. 285 Cod de procedură penală al RM, „la încetarea urmăririi penale, procurorul, dacă este cazul, dispune...aplicarea măsurilor de siguranță”. Potrivit art. 295 Cod de procedură penală, „toate cererile, plângerile și demersurile înaintate după trimiterea cauzei în judecată se soluționează de către instanța care judecă cauza.”

Astfel, nu susținem substituirea sintagmei „colectivului de muncă sau a organului de ocrotire a sănătății”, prevăzută la alin. (1) art. 103 Cod penal, cu sintagma „procurorului”, în cazul aplicării măsurii de constrângere cu caracter medical alcoolicii și narcomanilor, menținând parțial poziția reflectată, la moment, de legiuitor. În particular, propunem modificarea sintagmei „colectivului de muncă sau a organului de ocrotire a sănătății”, prin sintagma „organului de ocrotire a sănătății”, astfel încât, dacă există avizul medical corespunzător, instanța de judecată, din oficiu, ori la cererea organului de ocrotire a sănătății poate să aplice persoanelor evidențiate tratamentul medical forțat.

Pentru a asigura aceeași logică și consecvența formulărilor în cadrul alin. (5) art.103 Cod penal, susținem înlocuirea cuvintelor „să o pună sub curatelă” cu cuvintele „să instituie o măsură de ocrotire judiciară”.

Totodată, propunem excluderea cuvintelor „colectivului de muncă sau a” de la alin. (5) art.103 Cod penal, păstrând formularea „la cererea rudelor apropiate ale persoanei în cauză...”.

4. Se completează cu articolul 104¹ cu următorul cuprins:

„Articolul 104¹ Aplicarea măsurilor de probațiune în cazul infracțiunilor de violență în familie

(1) În cazul săvârșirii infracțiunilor de violență în familie, instanța de judecată, concomitent cu pedeapsa pentru infracțiunea săvârșită poate obliga inculpatul să participe la programe probaționale.

(2) Eschivarea cu rea-voință a persoanelor menționate la alin.(1) de la îndeplinirea obligațiilor stabilite de instanța de judecată, exclude posibilitatea liberării condiționate de

pedeapsă înainte de termen sau de înlocuire a părții neexecutate din pedeapsa cu o pedeapsă mai blândă.”

Corelând propunerile sugerate în contextul unui nou articol, 104¹ Cod penal, cu cele evidențiate supra, la punctul 2, articolul II (măsurile de probațiune în cazul violenței în familie), reiterăm poziția expusă anterior privind lipsa întrunirii criteriilor de calitate a normei penale.

Adițional, din formularea propusă la alin. (1) art. 104¹ Cod penal, reiese că programele probaționale reprezintă o categorie a măsurilor de probațiune. Or, legea penală națională atribuie programelor probaționale caracterul de obligație stabilită de instanța de judecată în cadrul liberării de pedeapsă penală, lit. f), alin. (6) art. 90 Cod penal, pe de o parte și statutul de măsură de constrângere cu caracter educativ în sensul lit. f), alin. (1) art. 104 Cod penal, pe de altă parte.

Prin urmare, menționăm, încă o dată, despre necesitatea precizării categoriilor măsurilor de probațiune și a naturii acestora în sens juridico-penal.

În plus, alin. (2), propus la art. 104¹ Cod penal, nu asigură continuitatea ideii de la alin. (1) prin faptul că se evidențiază obligațiile impuse de instanța de judecată care s-ar referi la programele probaționale specificate, „*eschivarea cu rea-voință a persoanelor menționate la alin.(1) de la îndeplinirea obligațiilor stabilite de instanța de judecată*” ceea ce implică o confuzie cu referire la caracterul acestor programe – obligație sau măsură de siguranță.

În final, sugerăm redactarea alin. (2) propus, în sens lingvistic. Or, forma de plural utilizată „*persoanelor menționate la alin. (1)*” nu are legătură cu forma la singular „*inculpatul*”, distorsionând legătura semantică.

Concluzionând, accentuăm că acest articol nu este suficient de clar și nu poate fi acceptat în calitate de normă penală în varianta propusă.

5. La articolul 109 alineatul (1), textul „*capitolele II-VI*” se substituie cu textul „*capitolele II-III, V-VI*”.

În Nota informativă la Proiect, referitor la această propunere, găsim următoarea explicație: „De regulă, infractorul aflându-se în libertate, ușor influențează victima și o convinge să accepte concilierea. În acest sens, se propune modificarea articolului 109 din Codul penal, astfel ca orice infracțiune ce atentează la libertatea și inviolabilitatea sexuală să excludă împăcarea părților, respectiv, la alineatul (1) articolul 109, textul „*capitolele II-VI*” este substituit cu textul „*II-III, V, VI*”, excluzându-se astfel capitolul IV [Infracțiunile privind viața sexuală] din categoriile de infracțiuni pentru care este permisă împăcarea.

Acceptăm necesitatea modificării alin. (1) art. 109 Cod penal, însă întrun alt proiect. Astfel, argumentele cu privire la necesitatea modificării alin. (1) art. 109 Cod penal și anume, *infractorul aflându-se în libertate, ușor influențează victima și o convinge să accepte concilierea*, nu sunt relevante situației de caz și nici convingătoare. Or un infractor care a comis orice infracțiune, nu

numai infracțiuni privind viața sexuală, pot să se afle în libertate și mai confuz este argumentul cu privire la convingerea de conciliere – care ar fi explicația relativă cazului – nu este de înțeles.

6. Se completează cu articolul 132² cu următorul cuprins:

„Articolul 132². Acte sexuale sau acțiuni cu caracter sexual neconsimțite

(1) Prin act sexual se înțelege acțiunea de penetrare vaginală, anală sau orală de natură sexuală cu orice parte corporală sau obiect comisă cu victima.

(2) Prin acțiuni cu caracter sexual se înțeleg orice alte modalități de obținere a unei satisfacții sexuale decât cele indicate în alin. (1).

(3) Se consideră neconsimțite orice acte sexuale sau acțiuni cu caracter sexual comise în lipsa consimțământului voluntar a persoanei, care pot fi însoțite de constrângerea fizică ori psihică, înșelăciunea, profitarea de imposibilitatea persoanei de a se apăra ori de a-și exprima voința, aplicate împotriva victimei sau împotriva altei persoane.”

În legătură cu inițiativa de completare a Codului penal cu art. 132², formulăm următoarele observații și sugestii:

– cu referire la alin. (1) art. 132² Cod penal:

Din dispoziția proiectată a acestei norme (privită prin prisma dispoziției proiectate de la alin. (1) art. 171 Cod penal) rezultă că act sexual se consideră acțiunea de penetrare sexuală – vaginal, anal sau oral – a corpului unei persoane a făptuitorului comisă cu victima. Astfel, în varianta propusă de autorii Proiectului, act sexual va putea fi considerată acțiunea de penetrare comisă cu victima. Astfel, nu este clar: acțiunea de penetrare sexuală este comisă asupra victimei, sau simultan cu victima, sau de către victimă. Toate acestea provoacă incertitudine.

Din aceste considerente, este imperioasă *revizuirea definiției din alin. (1) art. 132² CP RM, după cum urmează: „Prin act sexual se înțelege acțiunea de penetrare vaginală, anală sau orală de natură sexuală cu orice parte corporală sau obiect, comisă fie asupra victimei, fie de către victimă”;*

– cu referire la alin. (2) art. 132² CP RM:

Definiției noțiunii „acțiuni cu caracter sexual” ar urma să-i revină rolul de definiție de rezervă în raport cu definiția formulată în alin. (1) art. 132² CP RM: toate modalitățile posibile de obținere a unei satisfacții sexuale – altele decât acțiunea de penetrare vaginală, anală sau orală de natură sexuală a corpului unei alte persoane cu orice parte corporală sau obiect – ar urma să fie catalogate ca acțiuni cu caracter sexual.

Totuși, definiția din alin. (2) art. 132² CP RM are un conținut extrem de larg, fiind lipsită de claritate și previzibilitate. Există riscul ca sub incidența acestei definiții să intre modalitățile de obținere a unei satisfacții sexuale (altele decât actul sexual), care, deși sunt neconsimțite, nu posedă gradul de pericol social al unei infracțiuni. Ne referim la: exhibarea în prezența victimei; asistarea

(privirea) la actele sexuale întreprinse de victimă; atingerea indecente ale victimei; discuțiile cu caracter obscen sau cinic purtate cu victima referitor la actele sexuale; determinarea victimei să participe ori să asiste la spectacole pornografice; punerea la dispoziția victimei a materialelor cu caracter pornografic; automasturbația în prezența victimei; atingerea sau privirea obiectelor – cu predilecție de vestimentație – ce aparțin victimei; contemplarea unor lucruri neînsuflețite – îndeosebi nuduri reprezentate în tablouri, postere, statui etc. – care aparțin victimei, etc.

Conform legii în vigoare, unele dintre acțiunile sus-menționate, dacă nu sunt consimțite, ar putea fi calificate în baza art. 173 CP RM sau a art. 354 din Codul contravențional. *Autorii Proiectului propun o agravare considerabilă a răspunderii celor care vor săvârși asemenea acțiuni. Considerăm că, în acest caz, va fi încălcat principiul proporționalității incriminării.* În pct. 30 din Decizia Curții Constituționale a României nr. 418 din 19.06.2018 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 29 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor, precum și pentru instituirea unor măsuri de prevenire și combatere a finanțării terorismului în interpretarea dată prin Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 16 din 08.06.2016 privind pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept referitoare la infracțiunea de spălare a banilor, în legătură cu principiul proporționalității incriminării se arată că o incriminare: „[...] trebuie să fie strict necesară obiectivului urmărit de legiuitor, iar intruziunea ce vizează drepturile fundamentale restrânse prin aplicarea normei incriminatoare să fie justificată prin raportare la protecția juridică asigurată prin reglementarea acelei infracțiuni”¹⁶.

Din această perspectivă, *avem rezerve mari în ceea ce privește proporționalitatea pedepselor prevăzute de art. 172 CP RM (în varianta propusă în Proiect) – închisoare până la 6 ani (alin. (1)); închisoare de la 3 la 7 ani (alin. (2)); închisoare de la 5 la 12 ani (alin. (3)) – în raport cu gradul de pericol social al obținerii neconsimțite a unei satisfacții sexuale (alte decât actul sexual neconsimțit)*, exprimate, de exemplu, în: exhibarea în prezența victimei; asistarea (privirea) la actele sexuale întreprinse de victimă; atingerea indecente ale victimei; discuțiile cu caracter obscen sau cinic purtate cu victima referitor la actele sexuale; determinarea victimei să participe ori să asiste la spectacole pornografice; punerea la dispoziția victimei a materialelor cu caracter pornografic; automasturbația în prezența victimei; atingerea sau privirea obiectelor – cu predilecție de vestimentație – ce aparțin victimei; contemplarea unor lucruri neînsuflețite – îndeosebi nuduri reprezentate în tablouri, postere, statui etc. – care aparțin victimei, etc. Astfel de pedepse ar fi justificate doar cu condiția că acțiunile în cauză sunt însoțite de

---

¹⁶ Decizia Curții Constituționale a României nr. 418 din 19.06.2018 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 29 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor, precum și pentru instituirea unor măsuri de prevenire și combatere a finanțării terorismului în interpretarea dată prin Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 16 din 08.06.2016 privind pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept referitoare la infracțiunea de spălare a banilor. În: Monitorul Oficial al României, 2018, nr. 625.

constrângerea fizică sau psihică a victimei ori de profitarea de imposibilitatea acesteia de a se apăra sau de a-și exprima voința. În consecință, *infra* vom recomanda modificările de rigoare cu privire la alin. alin. (3) art. 132² CP RM;

– cu referire la alin. (3) art. 132² CP RM:

În definiția noțiunii „acte sexuale sau acțiuni cu caracter sexual neconsimțite” nu este clar următorul text: „[...] care pot fi însoțite de constrângerea fizică ori psihică, înșelăciunea, profitarea de imposibilitatea persoanei de a se apăra ori de a-și exprima voința, aplicate împotriva victimei sau împotriva altei persoane”.

Nu este clară conotația ce i se atribuie cuvintelor „care pot fi însoțite”. Se are în vedere că a) constrângerea fizică ori psihică, înșelăciunea, profitarea de imposibilitatea persoanei de a se apăra ori de a-și exprima voința, aplicate împotriva victimei sau împotriva altei persoane, *au un caracter facultativ, opțional ori b) acestea au un caracter exemplificativ?*

Luând în considerare aceste carențe de ordin semantic, dar și observațiile făcute *supra* cu ocazia analizei alin. (2) art. 132² CP RM, propunem ca *alin. (3) art. 132² CP RM să aibă următorul conținut: „Se consideră neconsimțit acel act sexual care este însoțit de constrângerea fizică sau psihică, înșelăciunea ori profitarea de imposibilitatea persoanei de a se apăra sau de a-și exprima voința, aplicate împotriva victimei ori împotriva altei persoane. Se consideră neconsimțită acea acțiune cu caracter sexual care este însoțită de constrângerea fizică sau psihică ori profitarea de imposibilitatea persoanei de a se apăra ori de a-și exprima voința, aplicate împotriva victimei sau împotriva altei persoane”.*

7. Articolul 133¹ :

la litera a) după cuvântul „curatelă” se completează cu cuvintele „în privința cărora a fost instituită măsura de ocrotire”;

la litera b) după cuvântul „curatelă” se completează cu cuvintele „în privința cărora a fost instituită măsura de ocrotire”.

În legătură cu inițiativa de modificare art. 133¹ Cod penal, subliniem încă o dată că *măsurile de ocrotire judiciară reglementate de legislația națională implică mai multe categorii: ocrotirea provizorie, și anume - curatela și tutela.*

Astfel, redacția actuală a lit.a) art.133¹ din Cod penal nu prevede doar o singură categorie a măsurilor de ocrotire judiciară – ocrotirea provizorie.

Totodată, este de menționat că tutela și curatele minorilor se instuie nu prin hotărârea instanței de judecată (ca în cazul persoanei fizice care, în urma unei boli mintale ori a unei deficiențe fizice, mintale sau psihologice, nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința), ci prin dispoziția autorității tutelare teritoriale de la domiciliul acestuia, în conformitate cu prevederile Legii nr. 140/2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație

de risc și a copiilor separați de părinți (alin.(1) art.53 Cod civil).

Așa stând lucrurile, devine irațională completarea literii a) și b) cu sintagma „în privința cărora a fost instituită măsura de ocrotire”, dar și a exclude cuvintele „sub tutelă și curatelă”. Iată de ce, recomandăm: 1) la litera a) după cuvântul „curatelă” se completează cu cuvintele „sub ocrotire provizorie”; 2) la litera b) după cuvântul „curatelă” se completează cu cuvintele „sau sub ocrotire provizorie”.

8. Articolul 171 va avea următorul cuprins:

„Articolul 171. Violul

(1) Violul, adică actul sexual neconsimțit, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani.

(2) Violul:

- a) săvârșit cu bună-știință asupra unui minor;**
  - b) săvârșit cu bună-știință asupra unei femei gravide;**
  - c) săvârșit asupra unui membru de familie;**
  - d) săvârșit de două sau mai multe persoane;**
  - e) însoțit de contaminarea intenționată cu o boală venerică;**
  - f) săvârșit cu aplicarea armei sau altor obiecte folosite în calitate de armă;**
  - g) săvârșit cu deosebită cruzime, precum și din motive sadice,**
- se pedepsește cu închisoare de la 7 la 12 ani.**

(3) Violul:

- a) persoanei care se afla în grija, sub ocrotirea, protecția, la educarea sau tratamentul făptuitorului;**
  - b) săvârșit cu bună-știință cu persoana care nu a atins vârsta de 14 ani;**
  - c) însoțit de contaminarea intenționată cu maladia SIDA;**
  - d) care a cauzat din imprudență o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății;**
  - e) care a provocat din imprudență decesul victimei**
- se pedepsește cu închisoare de la 10 la 20 de ani sau cu detențiune pe viață.”.**

Susținem modificările propuse de către autorii proiectului, precum și argumentele aduse în Nota informativă la Proiect. Mai mult, această variantă a art.171 Cod penal corespunde celei specificate în Avizul Departamentului Drept penal la proiectul de Lege pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală)

publicat de către Ministerul Justiției la 20.02.2020.

9. Articolul 172 va avea următorul cuprins:

„Articolul 172. Acțiuni cu caracter sexual neconsimțite

(1) Acțiuni cu caracter sexual neconsimțite,

se pedepsesc cu închisoare până la 6 ani.

(2) Aceleași acțiuni:

- a) săvârșite cu bună-știință asupra unui minor;
  - b) săvârșite cu bună-știință asupra unei femei gravide;
  - c) săvârșite asupra unui membru de familie;
  - d) săvârșite de două sau mai multe persoane;
  - e) săvârșite cu aplicarea armei sau altor obiecte folosite în calitate de armă;
  - f) săvârșite cu deosebită cruzime, precum și din motive sadice,
- se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 7 ani.

(3) Acțiunile prevăzute la alin. (1) sau (2), care:

- a) săvârșite cu bună-știință cu persoana care nu a atins vârsta de 14 ani;
  - b) au fost săvârșite asupra persoanei care se află în îngrijirea, ocrotirea, protecția, educarea sau tratamentul făptuitorului;
  - c) au cauzat din imprudență o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății;
  - d) au provocat din imprudență decesul victimei,
- se pedepsesc cu închisoare de la 5 la 12 ani.”.

Agreăm modificările propuse de către autorii proiectului, precum și argumentele aduse în Nota informativă la Proiect. Mai mult, această variantă a art.171 Cod penal corespunde celei specificate în Avizul Departamentului Drept penal la proiectul de Lege pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală) publicat de către Ministerul Justiției la 20.02.2020.

10. Articolul 173 va avea următorul cuprins:

„Articolul 173. Hărțuirea sexuală

Hărțuirea sexuală, adică pretinderea unui act sexual sau a unei acțiuni cu caracter sexual care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umiltoare, discriminatorie sau insultătoare,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 500 la 650 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 120 la 180 de ore, sau cu închisoare de până la 2

ani.”.

Remarcăm că autorii Proiectului au exclus acțiunea adiacentă din conținutul laturii obiective a hărțuirii sexuale, astfel încât dintr-o componență de infracțiune complexă hărțuirea sexuală ar urma să devină una simplă. Într-o asemenea accepțiune, aria de aplicare a art.173 Cod penal ar urma să fie extinsă foarte mult. O atare dispoziție a art.173 Cod penal ar putea potența, în viziunea noastră, cel puțin următoarele riscuri¹⁷:

1) sintagma „atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare, discriminatorie sau insultătoare” se caracterizează printr-un grad sporit de subiectivism și se referă, în mare parte, la percepția victimei. Prin urmare, în lipsa unei restrângeri a acestui subiectivism, care ar îmbrăca forma acțiunii adiacente din cadrul hărțuirii sexuale, art. 173 Cod penal va fi interpretat atât de larg încât se va neglija principiul proporționalității incriminării și se va admite o aplicare inflaționistă a legii penale;

2) în varianta de Proiect, hărțuirea sexuală ar fi foarte dificil de delimitat de tentativa la infracțiunile prevăzute la art.171 sau 172 Cod penal. De asemenea, în cazul în care victima are o vârstă între 14-16 ani, hărțuirea sexuală în varianta de Proiect ar fi foarte dificil de delimitat de tentativa la infracțiunile prevăzute la art.174 sau 175 Cod penal. Această lipsă a unor criterii clare de delimitare va genera discreționarism și coruptibilitate în procesul de aplicare a legii penale;

3) art.173 Cod penal ar putea deveni o normă desuetă în condițiile în care va ridica, cel mai probabil, dificultăți *ad probationem*.

Pe cale de consecință – având în vedere aceste riscuri și luând în considerare erorile de aplicare a art.173 Cod penal reținute constant în practica judiciară¹⁸ – recomandăm excluderea alin.5 din art.I al Proiectului și reformularea variantei proiectate a art.173 Cod penal, după cum urmează:

„(1) Pretinderea unui act sexual sau a unei alte acțiuni cu caracter sexual, pentru sine sau pentru un terț, dacă prin aceasta se creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare, discriminatorie sau insultătoare pentru victimă, săvârșită prin profitarea de starea de dependență a victimei sau prin amenințare, cu condiția că fapta nu întrunește elementele violului sau ale acțiunilor violente cu caracter sexual neconsimțite,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 300 la 500 unități convenționale, sau cu muncă

¹⁷ V. Stati, M. Botnarenco. Practica aplicării răspunderii penale pentru hărțuirea sexuală: problematică și perspective de soluționare. Prezentat spre publicare în: Materialele conferinței științifice internaționale „Prevenirea hărțuirii: realitate și soluții legislative”, Chișinău, 26-27 noiembrie 2021.

¹⁸ Pentru o viziune panoramică a se vedea: V. Stati, M. Botnarenco. Practica aplicării răspunderii penale pentru hărțuirea sexuală: problematică și perspective de soluționare. Prezentat spre publicare în: Materialele conferinței științifice internaționale „Prevenirea hărțuirii: realitate și soluții legislative”, Chișinău, 26-27 noiembrie 2021.

neremunerată în folosul comunității de la 140 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 3 ani.

(2) Aceeași acțiune săvârșită cu bună știință asupra unui minor, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani”.

Considerăm că o asemenea paradigmă de incriminare a hărțurii sexuale va contribui la aplicarea art.173 Cod penal în corespundere cu principiul legalității. Totodată, efectul scontat este cel de reducere a erorilor de calificare a faptei de hărțuire sexuală.

Rațiunea agravării răspunderii penale în ipoteza prevăzută la alin.(2) art.173 Cod penal are ca premisă vulnerabilitatea sporită a minorului în cazurile de hărțuire sexuală. În condițiile în care o agravantă similară este prevăzută în art.171 și 172 Cod penal, este firesc ca minorul să fie apărut mai energic împotriva hărțurii sexuale.

11.Articolul 174:

titlul articolului va avea următorul cuprins:

„Articolul 174. Actul sexual cu o persoană cu vârsta între 14 – 16 ani”;

alineatul (1) va avea următorul cuprins:

„(1) Actul sexual consimțit, săvârșit cu bună-știință cu o persoană cu vârsta între 14 – 16 ani,

se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani.”;

se completează cu alineatul (1¹) cu următorul cuprins:

„(1¹) Aceleași acțiuni:

a) săvârșite asupra persoanei care se află în îngrijirea, ocrotirea, protecția, educarea sau tratamentul făptuitorului;

b)săvârșite de două sau mai multe persoane;

c) însoțite de contaminarea intenționată cu maladia SIDA;

se pedepsesc cu închisoare de la 4 la 8 ani.”;

la alineatul (2), după textul „la alin.(1)” se completează cu textul „sau alin. (1¹)”.

Această propunere ridică, în viziunea noastră, câteva întrebări: în accepțiunea propusă de autorii Proiectului se urmărește instituirea unei prezumții automate de non consimțământ, în ipoteza în care actul sexual ori acțiunea cu caracter sexual se săvârșește asupra unui minor ce nu a atins vârsta de 14 ani? Va însemna aceasta aplicarea automată a prevederilor lit.b) alin.(3) art.171 fie, după caz, lit.b) alin.(3) art.172 Cod penal (în corespundere cu versiunea textelor incriminatorii propuse în Proiect), în condițiile în care actul sexual ori acțiunea cu caracter sexual se săvârșește cu bună știință asupra unui minor ce nu a atins vârsta de 14 ani? Ori autorii Proiectului omit reglementarea răspunderii pentru actul sexual și acțiunile cu caracter sexual consimțite săvârșite cu bună știință asupra unei persoane ce nu a atins vârsta de 14 ani? Ambele ipoteze le considerăm lipsite de temeinicie. În lipsa unei clarități normative, specificarea marjei de vârstă 14-16 ani în

titulatura și conținutul art.174 Cod penal lasă teren liber pentru eventuale situații de interpretare extensivă defavorabilă și aplicare neuniformă a legii penale. În plus, în situații de incertitudine, orice dubiu trebuie abordat în folosul făptuitorului (în acord cu principiul *in dubio pro reo*).

Așadar, apreciem a fi judicioasă fixarea în legea penală a Republicii Moldova a unui prag concret de vârstă de la care se prezumă consimțământul/non-consimțământul victimei *vis-a-vis* de realizarea unui act sexual ori a unei acțiuni cu caracter sexual, prin ignorarea evaluării discernământului victimei, de la caz la caz. În această privință, considerăm relevantă, inclusiv pentru contextul nostru juridic, poziția exprimată de Grupul de lucru constituit pentru revizuirea infracțiunilor sexuale comise asupra unui minor de către Comisia Legislativă din Senatul Franței¹⁹: „Dincolo de dificultățile juridice și practice, soluția inserării unui prag de non consimțământ în legea penală ar fi brutală și arbitrară. Ar introduce automatitate în dreptul penal, ceea ce nu ar permite luarea în considerare a diversității situațiilor care ar putea apărea. În primul rând, de ce ar trebui să fie protejat mai puțin un minor în vârstă de 15 ani și 1 lună decât un minor în vârstă de 14 și 9 luni, în timp ce maturitatea sexuală și capacitatea de discernământ a minorilor sunt foarte variabile? Suplimentar, Grupul de lucru a apreciat ca fiind temeinică introducerea unei prezumții de viol în cazul săvârșirii unui act sexual dintre un adult și un minor, numai în două cazuri: 1) existența unei anumite diferențe de vârstă dintre făptuitorul adult și minor; 2) lipsa de discernământ a minorului. În context, remarcăm că legiuitorul francez a optat pentru includerea în art.222-23-1 a primei condiții. În particular, la par.1 art.222-23-1 Codul penal al Franței este stabilit *expressis verbis* un prag de vârstă ce caracterizează non-consimțământul victimei *vis-a-vis* de orice act de penetrare sexuală sau orice act oral-genital între un minor cu vârsta sub 15 ani și un adult, atâta timp cât între aceștia diferența de vârstă este de cel puțin 5 ani. Astfel, de pildă, se încadrează în calificarea infracțiunii de viol, potrivit par.1 art.222-23-1 Cod penal al Franței orice act de penetrare sexuală sau orice act oral-genital care se realizează între un minor de 14 ani și un major de 19 ani (ori mai mult) sau între un minor în vârstă de 13 ani și un adult de 18 ani (sau mai mult).

Întru fundamentarea poziției expuse *supra*, este relevantă și următoarea opinie: „Nu stabilirea unui asemenea prag de vârstă este problema care ar trebui să ne preocupe. În contextul legii penale în vigoare, nu atât limita minimă a vârstei victimei, cât mai ales prezența/lipsa discernământului acesteia are importanță în planul delimitării infracțiunii prevăzute la art.174 Cod penal de infracțiunile prevăzute la art.171 sau 172 Cod penal. Se consideră realizată componenta de infracțiune prevăzută la art.174 CP RM numai dacă victima a înțeles semnificația actului la care a fost supusă. Cu cât mai redusă este vârsta victimei, cu atât crește posibilitatea lipsei discernământului. De aceea este necesar de a stabili, în concret, de la caz la caz, dacă victima a

¹⁹ Grupul de lucru constituit pentru revizuirea infracțiunilor sexuale comise asupra unui minor. Protejarea minorilor victime a infracțiunilor privind viața sexuală
http://www.senat.fr/fileadmin/Fichiers/Images/commission/groupe_travail/gt-infrac-sexuelles-dp.pdf

avut sau nu discernământ, fără a se putea fixa în mod abstract, o vârstă minimă a acesteia ca element de referință”²⁰.

Deopotrivă, subscriem următoarelor aserțiuni exprimate de S.Brînza: „În cazul raportului sexual sau al oricărui alt act de penetrare vaginală sau anală, exprimarea consimțământului de către victima care nu a împlinit vârsta de 16 ani are un caracter dualist: 1) consimțământul univoc, presupunând discernământul, la a cărui temelie se poate afla curiozitatea victimei, interesul material sau atracția sexuală din partea ei; 2) consimțământul aparent, presupunând lipsa discernământului, care constă în neîmpotrivirea victimei, din cauză că ea nu înțelege semnificația celor ce i se întâmplă. Prima ipoteză este caracteristică infracțiunii specificate la art. 174 Cod penal. Cea de-a doua ipoteză este valabilă în cazul copiilor de vârstă fragedă. Consimțământul aparent al acestora nu are nici o relevanță juridică, iar făptuitorul este conștient de acest fapt. De aceea, raportul sexual sau oricare alt act de penetrare vaginală sau anală, săvârșit cu o persoană de vârstă fragedă, trebuie calificat potrivit lit.b) alin.(3) art.171 sau lit.a) alin.(3) art.172 Cod penal. În astfel de cazuri există toți indicii pentru a recunoaște că făptuitorul a profitat de imposibilitatea victimei de a-și exprima voința”²¹.

Acestea fiind spuse, considerăm a fi mai reușită sintagma „persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani” pentru a reținută în art.174 Cod penal.

12. Articolul 175 va avea următorul cuprins:

„Articolul 175. Acțiunile cu caracter sexual săvârșite cu o persoană cu vârsta între 14 – 16 ani

(1) Acțiunile cu caracter sexual consimțite, săvârșite cu bună-știință cu o persoană cu vârsta între 14 – 16 ani,

se pedepsesc cu închisoare de la 2 la 5 ani.

(2) Aceleași acțiuni săvârșite:

a) asupra persoanei care se află în îngrijirea, ocrotirea, protecția, educarea sau tratamentul făptuitorului;

b) de două sau mai multe persoane;

c) asupra unui membru de familie,

se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 7 ani.

(3) Persoana care a săvârșit fapta prevăzută la alin. (1) nu este pasibilă de răspundere penală dacă este la nivel apropiat cu victima în ceea ce privește vârsta și dezvoltarea

²⁰S. Brînza, V. Stati, S. Copetchi. Infracțiunile privind viața sexuală din perspectiva legii penale a Republicii Moldova: aspecte de *lege ferenda*. În: Polish Science Journal, 2020, Is., 4, p. 157. ISBN 978-83-949403-4-8

²¹S. Brînza. Teoria și practica interpretării judiciare a normelor referitoare la infracțiunile privind viața sexuală (art. 171-175 CP RM). În: Studia Universitatis Moldaviae „Seria Științe Sociale”, 2020, nr. 8(38), 2010, p.161. ISSN 1814-3199

fizică și psihică.”.

Observațiile și sugestiile legate de acest articol sunt similare cu cele formulate vis-a-vis de art. 174 Cod penal. Astfel, și în acest caz *considerăm a fi mai reușită sintagma „persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani” pentru a reșinută în art.175 Cod penal.*

13. La articolul 175¹ alineatul (1), cuvântul „inclusiv” se exclude și după cuvintele „unei întâlniri” se completează cu textul „, inclusiv prin intermediul rețelelor de comunicații electronice.”.

Articolul 23 din Convenția de la Lanzarote a urmărit scopul incriminării anume a faptelor de acostare, în scopuri sexuale, a copiilor de către persoane necunoscute, care nu au altă posibilitate de a afla de vreun copil și de a-l ademeni în scopuri sexuale, decât folosind tehnologiile de comunicare și informare. În comparație cu faptele cuprinse de standardul menționat în Convenția de la Lanzarote, art. 175¹ din Codul penal include în latura obiectivă și acțiuni de „...convingere, manipulare, amenințare, promisiune de a oferi avantaje sub orice formă, efectuate inclusiv...”, adică toate aceste acțiuni pot fi realizate și prin alte modalități decât prin intermediul tehnologiilor informaționale sau comunicațiilor electronice”²².

Susținem această idee. Drept urmare, recomandăm *excluderea cuvântului „inclusiv” din dispoziția art. 175¹ CP RM*. În acest mod, dispoziția în cauză va fi ajustată la litera și sensul art. 23 din Convenția de la Lanzarote.

14. Articolul 177 se completează cu alineatul (3) cu următorul cuprins:

„(3) Răspândirea cu bună-știință a informației cu caracter sexual, alte imagini sau înregistrări cu conținut sexual inclusiv prin intermediul tehnologiilor informaționale comise în scop de răzbunare, ură sau înjosire, a lezării onoarei și demnității persoanei,

se pedepsesc cu amendă în mărime de la 550 la 850 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 2 ani.”.

Cu titlu preliminar, este de remarcat faptul că în Nota informativă la Proiect nu găsim niciun argument în favoarea acestui amendament. Sub acest aspect, concomitent cu elaborarea proiectului actului normativ se întocmește nota informativă la proiect, care va cuprinde cel puțin următoarele compartimente: a) denumirea sau numele autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului actului normativ; b) condițiile ce au impus elaborarea proiectului actului normativ și finalitățile urmărite; c) descrierea gradului de compatibilitate, pentru proiectele care au ca scop

²² Nota informativă la proiectul de Lege pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală). Disponibil: http://www.justice.gov.md/public/files/dir_elab_acte_norm/Nota_informativa21.02.2020.pdf

armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene; d) principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi; e) fundamentarea economico-financiară; f) modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare; g) avizarea și consultarea publică a proiectului; h) constatările expertizei anticorupție; i) constatările expertizei de compatibilitate cu legislația Uniunii Europene; j) constatările expertizei juridice; k) constatările altor expertize (art. 30 din Legea nr. 100 din 22 decembrie 2017 cu privire la actele normative).

Și în literatura de specialitate s-a susținut că, „în vederea fundamentării soluțiilor legislative, inițiatorul proiectului de lege trebuie să realizeze o activitate de documentare și analiză științifică, pentru cunoașterea temeinică a realităților economico-sociale care urmează a fi reglementate, a istoricului legislației din acel domeniu, precum și a reglementărilor similare din legislația străină, a jurisprudenței în materie a Curții Constituționale, a Curții Europene a Drepturilor Omului, a instanțelor naționale, precum și doctrina juridică. Totodată, inițiatorul trebuie să se asigure că soluțiile propuse sunt compatibile cu reglementările dreptului european în materie, cu tratatele internaționale, inclusiv cu cele în materia drepturilor fundamentale la care România este parte”²³.

Plecând de la aceste premise, sugerăm autorului Proiectului să indice în Nota informativă la proiect argumentele pe care se bazează amendamentul propus.

Dincolo de aceasta, în fond, este de reținut că „informația cu caracter sexual, alte imagini sau înregistrări cu conținut sexual” se pretează noțiunii generice de „viață privată”, noțiune cuprinsă în art. 28 din Constituție și, corelativ, în art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că conceptul de „viață privată” este un termen larg, care nu poate fi definit exhaustiv și care include integritatea fizică și psihică a unei persoane și, prin urmare, poate cuprinde mai multe aspecte ale identității persoanei, cum ar fi, de exemplu, identificarea de gen, orientarea sexuală, precum și elemente ce privesc dreptul la reputație (*S. și Marper v. Regatul Unit al Marii Britanii [MC]*, hotărârea din 4 decembrie 2008, § 66). Termenul respectiv include informațiile cu caracter personal în privința cărora există o speranță legitimă că nu vor fi publicate fără consimțământul celor la care acestea se referă (*Flinkkilä și alții v. Finlanda*, hotărârea din 6 aprilie 2010, § 75; *Saaristo și alții v. Finlanda*, hotărârea din 12 octombrie 2010, § 61).

Curtea a mai hotărât că elemente precum identitatea de gen, numele, precum și orientarea sexuală și viața sexuală constituie elemente importante ale sferei personale protejate de art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (a se vedea *B. v. Franța*, hotărârea din 25 martie 1992, § 63; *Burghartz v. Elveția*, hotărârea din 22 februarie 1994, § 24; *Laskey, Jaggard și Brown v.*

---

²³ Muraru I. și Tănăsescu E.S. (coord.). *Constituția României. Comentariu pe articole*, ediția a II-a. București: C.H. Beck, 2019, p. 647.

Regatul Unit, hotărârea din 19 februarie 1994, § 36).

Aceste constatări sunt valabile, *mutatis mutandis*, și în raport cu art. 28 din Constituție și, în egală măsură, în raport cu art. 177 din Codul penal.

Totuși, alegerea mijloacelor pentru a asigura respectarea art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului intră, în principiu, în marja de apreciere a statului. În orice caz, prevenirea efectivă a unor fapte grave (precum violul), care implică valori fundamentale și aspecte esențiale ale vieții private, necesită dispoziții eficiente de drept penal.

Din această perspectivă, este ineluctabilă o argumentare plauzibilă a necesității incriminării faptei inserate la alin. (3) art. 177 din Codul penal, fapt care implică efectuarea unui studiu temeinic. În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a statuat că „în exercitarea competenței de legiferare în materie penală, legiuitorul trebuie să țină seama de principiul potrivit căruia incriminarea unei fapte ca infracțiune trebuie să intervină ca ultim resort în protejarea unei valori sociale, ghidându-se după principiul „ultima ratio”, care semnifică că legea penală este unica măsură ce poate atinge scopul urmărit, altele de ordin civil, administrativ, disciplinar etc. fiind ineficiente în realizarea acestui deziderat.”

În continuare, dacă admitem că amendamentul propus ar fi, în principiu, justificat, atunci trebuie de îmbunătățit amendamentul în discuție. În particular, sintagma „cu bună-știință” ar trebui exclusă. Ea este de prisos în acest amendament. Mai mult, textul „în scop de răzbunare, ură sau înjosire, a lezării onoarei și demnității persoanei” poate genera dificultăți în practică, mai exact, sub aspect probatoriu, dar acest lucru ține de aplicarea legii. Mai adăugăm că orice răspândire a informației cu caracter sexual poate, *per se*, să constituie o ingerință în respectarea dreptului la viață privată.

15. Articolul 201¹: la alineatul (1) litera b) va avea următorul cuprins:

„b) izolare, intimidare în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei, care a provocat o suferință psihică”

textul „de până la 3 ani” se substituie cu textul de „până la 4 ani”;

alineatul (2) se completează cu litera a¹) cu următorul cuprins:

„a¹) săvârșite cu bună știință față de un minor sau față de o femeie gravidă ori profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, dizabilității ori altui factor;”

Sub acest aspect, în Nota informativă la Proiect se menționează următoarele: „Componenta de infracțiune de la articolul 201¹ se completează cu o agravantă nouă care va prevedea o pedeapsă mai aspră pentru comiterea infracțiunii de violență în familie săvârșită cu bună știință față de un minor sau față de o femeie gravidă ori profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a

victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, dizabilității ori altui factor.

În cazul sancțiunii la norma penală de violență în familie, aceasta este importantă la individualizarea pedepsei, având în vedere noua redacție propusă a art. 201¹ alineatul (1) din Codul penal. Totodată, în cazul ambelor norme, agravarea sancțiunii este necesară pentru a face posibilă aplicarea, la necesitate, a prevederilor art. 185 alin. (2) pct. 3) din Codul de procedură penală, referitoare la arestarea preventivă în cazul încălcării de către învinuit, inculpat a ordonanței de protecție a victimei violenței în familie. Or, urmare a modificărilor operate la art. 176, prin Legea pentru modificarea unor acte legislative nr. 179/2018 (în vigoare 17.08.2018), arestarea preventivă se aplică numai persoanei care este învinuită, inculpată de săvârșirea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mare de 3 ani. Actualmente sancțiunea la art. 201¹ alineatul (1) din Codul penal și sancțiunea la art. 320¹ din Codul penal stabilesc pedepse cu închisoare pe un termen de până la 3 ani.”

Analizând acest pasaj, se poate de remarcat că lipsesc argumente referitoare la modificarea lit. b) din alin. (1) art. 201¹ din Codul penal. Prin urmare, sugerăm autorului Proiectului să explice necesitatea reconfigurării conținutului lit. b) din alin. (1) art. 201¹ din Codul penal.

Cât privește modificarea pedepselor, observăm că acest lucru este impulsionat de posibilitatea de a aplica măsura preventivă sub formă de arest. Totuși, ar fi oportun de făcut și un studiu de drept comparat pentru a putea alege regimul sancționator cel mai potrivit pentru realitățile din Republica Moldova.

16. Se completează cu articolul 220¹ cu următorul cuprins:

„Articolul 220¹. Îndemnul, determinarea sau înlesnirea prestării serviciilor sexuale online

(1) Îndemnul, determinarea sau înlesnirea prestării de către o altă persoană a serviciilor sexuale online, adică transmiterea instantanee, prin intermediul tehnologiilor informaționale sau comunicațiilor electronice, la solicitarea clientului, contra plată, a imaginilor video care conțin fie reprezentarea persoanei angajate în activități sexuale explicite, fie reprezentarea unei părți intime a corpului persoanei, în scopul obținerii direct sau indirect, a unui folos financiar, dacă fapta nu întrunește elementele traficului de ființe umane sau pornografie infantilă,

se pedepsesc cu amendă în mărime de la 650 la 3000 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 160 la 200 de ore, sau cu închisoare de până la 2 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 2000 la 10000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, sau lichidarea persoanei juridice.

(2) Aceleași acțiuni săvârșite:

- a) asupra unei femei gravide;**
- b) de două sau mai multe persoane;**
- c) asupra a două sau mai multe persoane**

se pedepsesc cu amendă în mărime de la 1000 la 5000 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de 200 la 240 ore, sau cu închisoare de până la 3 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 2000 la 15000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate sau cu lichidarea

persoanei juridice.

(3) Acțiunile prevăzute la alin. (1) sau (2), soldate cu obținerea unui profit în proporții mari,

se pedepsesc cu amendă în mărime de la 10000 la 15000 unități convenționale sau cu închisoare de până la 4 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 20000 la 40000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice. (4) Acțiunile prevăzute la alin. (1) sau (2), soldate cu obținerea unui profit în proporții deosebit de mari, se pedepsesc cu amendă în mărime de la 15000 la 20000 unități convenționale sau cu închisoare de la 2 la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 30000 la 60000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.”

De principiu, *punem sub semnul întrebării rațiunea incriminării unei asemenea conduite din perspectiva existenței/non-existenței unui pericol social ridicat, caracteristic unei infracțiuni.* Cel puțin, se impune o argumentare mult mai solidă a necesității incriminării. Tot din acest considerent, se impune o mai amplă argumentare a sancțiunii penale propuse, inclusiv din perspectiva comparării acesteia cu infracțiunea de pornografie infantilă (faptă cu care cel mai mult se aseamănă conduita socialmente periculoasă propusă spre incriminare, dar care, în același timp, se deosebește din perspectiva victimei).

Observațiile ce urmează a fi relevate infra, sunt valabile pentru situația în care se decide, fără echivoc, asupra oportunității incriminării unei asemenea conduite.

Este nereușită formularea dispoziției normei art.220¹ CP RM. De exemplu, este nereușită expresia „practicarea serviciilor sexuale de producere, înregistrare a imaginilor...” Aceasta suscită mai multe neclarități. Ce semnifică expresiile: „servicii sexuale de producere”, „servicii sexuale de înregistrare a imaginilor cu activități sexuale”? Optăm pentru o dispoziție mult mai simplă (e.g. *organizarea, determinarea sau înlesnirea unei persoane să participe la spectacole pornografice ori tragerea de foloase de pe urma participării la asemenea spectacole, dacă fapta nu întrunește elementele traficului de ființe umane, traficului de copii sau ale pornografiei infantile*).

Avantaje: 1. text clar, previzibil. 2. Acțiuni prejudiciabile asemănătoare infracțiunii de proxenetism (coerență și uniformitate). 3. Text ce redă cu exactitate fenomenul (spectacol pornografic).

Din punctul meu de vedere noțiunea „spectacol pornografic”²⁴ nu este echivalentă cu noțiunea „pornografie”.²⁵ S-ar părea că prima noțiune este specia, iar ultima – genul. În orice caz, din textul unor instrumente juridice internaționale rezultă că „spectacolul pornografic” ține de expunerea directă, adresată unui public, inclusiv prin tehnologia informațiilor și comunicațiilor a

²⁴ În legislația unor state este folosită noțiunea „producție pornografică” cu sensul de „spectacol pornografic” (e.g. Ungaria).

²⁵ În legislația unor state infracțiunile vizând pornografia infantilă și cele privitoare la participarea minorilor în cadrul unor spectacole pornografice, sunt incriminate sub egida unuia și aceluiași articol.

unei persoanei implicate într-un comportament sexual sau a organelor sale sexuale (e.g. Directiva 2011/92/UE a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene din 13 decembrie 2011 privind combaterea abuzului sexual asupra copiilor, a exploatării sexuale a copiilor și a pornografiei infantile și de înlocuire a Deciziei-cadru 2004/68/JAI a Consiliului). Implicit, distincția este făcută și de Convenția de la Lanzarote, reglementând în articole distincte²⁶ infracțiuni referitoare la pornografia infantilă (art.20) și infracțiuni legate de participarea unui copil la spectacole pornografice). Până la urmă această distincție între „spectacol pornografic” și „pornografie” este una absolut necesară, la ziua de azi, în condițiile în care a luat amploare fenomenul „spectacolelor pornografice” prin redarea pe viu și practic momentană, pe cale electronică, a organelor sexuale ori a unor activități cu tentă sexuală.

Acest termen nu este străin pentru cadrul normativ al RM (e.g. este folosit în (i) dispoziția art.175 CP RM (deși într-o manieră nepotrivită); în (ii) Decizia Curții Constituționale a RM nr.36/2018 de inadmisibilitate a sesizărilor nr.173g/2017 și nr.37g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 220 din Codul penal și a articolului 89 din Codul contravențional; (iii) în textul Convenției de la Lanzarote (ratificate de RM).

Pentru a conferi claritate și lipsă de ambiguitate noțiunii „spectacol pornografic” se impune definirea acesteia în Capitolul XIII „Înțelesul unor termeni sau expresii”. În plan comparat, atestăm asemenea modele. De exemplu, pct.30 art.93 din Codul penal al Bulgariei conține următoarea definiție a „spectacolului pornografic” – „expunerea pe viu sau în timp real în fața altor persoane a prezentării obscene a organelor sexuale ale unei persoane care nu a împlinit vârsta de 18 ani, ori participarea unei asemenea persoane la o activitate de desfrânare reală sau simulată, raport sexual, inclusiv sodomie, masturbare, sadism sexual sau masochism, precum și expunerea obscenă a organelor sexuale ale unei persoane”. Similar, la alin.(4) art.374 din Codul penal al României este consemnată următoarea definiție: „prin „spectacol pornografic” se înțelege expunerea în direct adresată unui public, inclusiv prin tehnologia informațiilor și comunicațiilor, a unui copil implicat într-un comportament sexual explicit ori a organelor genitale ale unui copil, cu scop sexual”. Remarcăm însă, că aceste definiții vizează, în exclusivitate, implicarea minorilor în cadrul spectacolelor pornografice, nu și a adulților. În principiu, considerăm că aceasta poate fi adaptată și în cazul adulților.

În rezultatul incriminării faptei de organizare a spectacolelor pornografice, se impune, în mod logic, sancționarea contravențională a „participării nemijlocite la atare spectacole”. Susținem ideea de a exclude asemenea conduită din dispoziția art.89 Cod contravențional²⁷. Aceasta

²⁶ În legislația unor state infracțiunile vizând pornografia infantilă și cele privitoare la participarea minorilor în cadrul unor spectacole pornografice, sunt incriminate sub egida unuia și aceluiași articol (e.g. legislația României, Portugaliei, Italiei, Ungariei).

²⁷ În condițiile în care se sugerează păstrarea doar a prostituției clasice (prin contact fizic), nu este clar de ce se merge pe un text descriptiv; or, este clar că prostituția presupune contact fizic. Plus la aceasta, sintagma „rapoartelor sexuale” din dispoziția alin.(1) art.89 Cod contravențional, urmează a fi substituită cu expresia „raporturilor sexuale”.

deoarece, „prostituția” și „spectacolele pornografice” sunt noțiuni absolut diferite (fapt punctat în mai multe texte normative internaționale (și nu numai²⁸). Considerăm că această conduită trebuie incriminată în cadrul unui nou articol din Codul contravențional (89¹).

În consecință, se impune și remedierea cadrului legal conex infracțiunilor legate de participarea minorilor la spectacole pornografice (așa cum a făcut-o, de exemplu, legiuitorul croat la art.164 din Codul penal). Prin Proiect se solicită incriminarea unor manifestări prejudiciabile vizând participarea adulților în cadrul spectacolelor pornografice. Dar cum rămâne cu cele vizând participarea minorilor?; or, acestea denotă un grad prejudiciabil mult mai pronunțat. Întrebarea își are rodul în lipsa unei uniformizări totale între prevederile art.21 din Convenția de la Lanzarote și prevederile Codului penal al Republicii Moldova aferente incriminării faptelor referitoare la participarea minorilor în cadrul spectacolelor pornografice.

În contextul celor specificate recomandăm următoarea denumire a articolului „*Organizarea prestării serviciilor sexuale în regim on-line (spectacolelor pornografice)*”.

17. La articolul 320¹ textul „de până la 3 ani” se substituie cu textul „de până la 4 ani”.

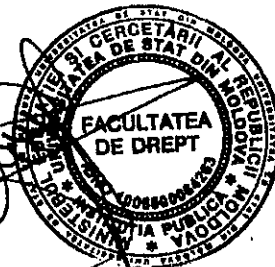
Exprimăm acordul în ceea ce privește înăsprirea sancțiunii pentru comiterea infracțiunii prevăzute la art. 320¹ CP. Considerăm că scopul prevenirii infracțiunilor este atins și prin severitatea și asprimea sancțiunilor prevăzute și aplicate.

Brînza Serghei,
doctor habilitat în drept, profesor universitar,
Decanul Facultății de Drept, Universitatea de Stat din Moldova

Gurev Dorina,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Șefa Departamentului Drept penal,
Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

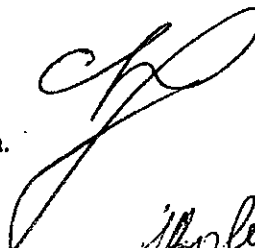
Vitalie Stati,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Titular în cadrul Departamentului Drept penal,
Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

Dumneanu Ludmila,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Titular în cadrul Departamentului Drept penal,
Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

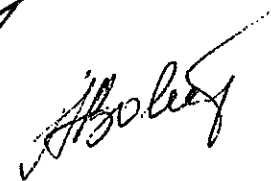

²⁸ Și doctrină este practic unanimă la acest capitol.

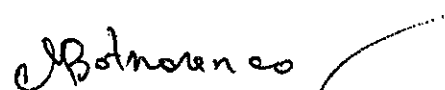
Copețchi Stanislav,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Titular în cadrul Departamentului Drept penal,
Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

Bolocan-Holban Augustina,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Titular în cadrul Departamentului Drept penal,
Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

Botnarenco Mihaela,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Titular în cadrul Departamentului Drept penal,
Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

Reniță Gheorghe,
doctor în drept, lector universitar,
Titular în cadrul Departamentului Drept penal,
Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

